

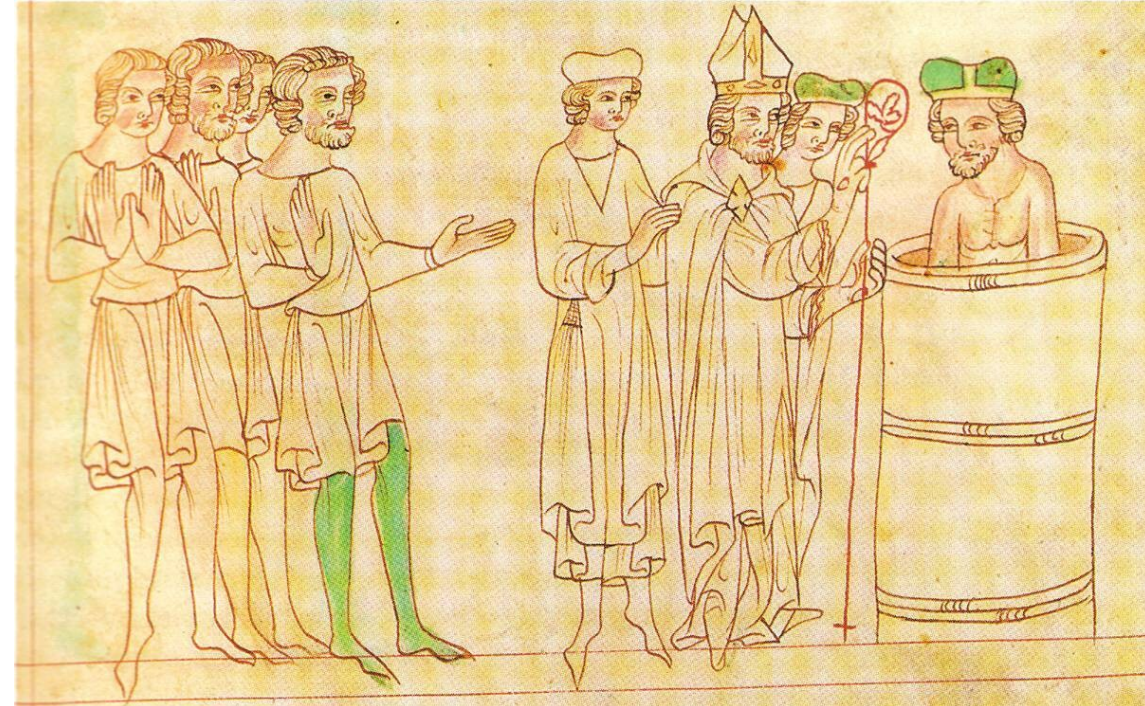
Svatí z období christianizace českých zemí

Pohledem tzv. Kristiánovy legendy

Christianizace

- **přijetí křtu** obyvatelstvem daného území
- součást **misijní** činnosti církve
- konverze obyvatelstva k importovanému náboženství
- **dlouhodobý proces**
- postupné vymýcení původního náboženství
- vznik církevní správy (zakládání kostelů, potřeba kněží, kláštery, biskupství)
- potřeba **vlastních svatých patronů** daného území (přiblížení víry místním obyvatelům)

Christianizace Čech

- 845 - křest českých knížat v Řezně (14 knížat z kmene Čechů – Fuldské anály)
- misijní činnost do Čech směřovala z **Řezna**
- první historicky doložený pokřtěný panovník – **Bořivoj I.** (70., nebo 80. léta 9. století)
- zakládání prvních kostelů - Pražský hrad, Levý Hradec, Budeč)
- postupný **křest elit** v čele s Bořivojovou manželkou Ludmilou (zabita v roce 921)

Christianizace Čech

- 925 – 935 (929) vláda knížete Václava
- v 10. stol. založen **první ženský klášter** – Pražský hrad – bazilika sv. Jiří
- 973 zřízeno **pražské biskupství** (prvním biskupem Dětmar, saský benediktin)
- 982 – 996 doba episkopátu druhého pražského biskupa Vojtěcha
- 993 založen **první mužský klášter** – Břevnov (Boleslav II.)

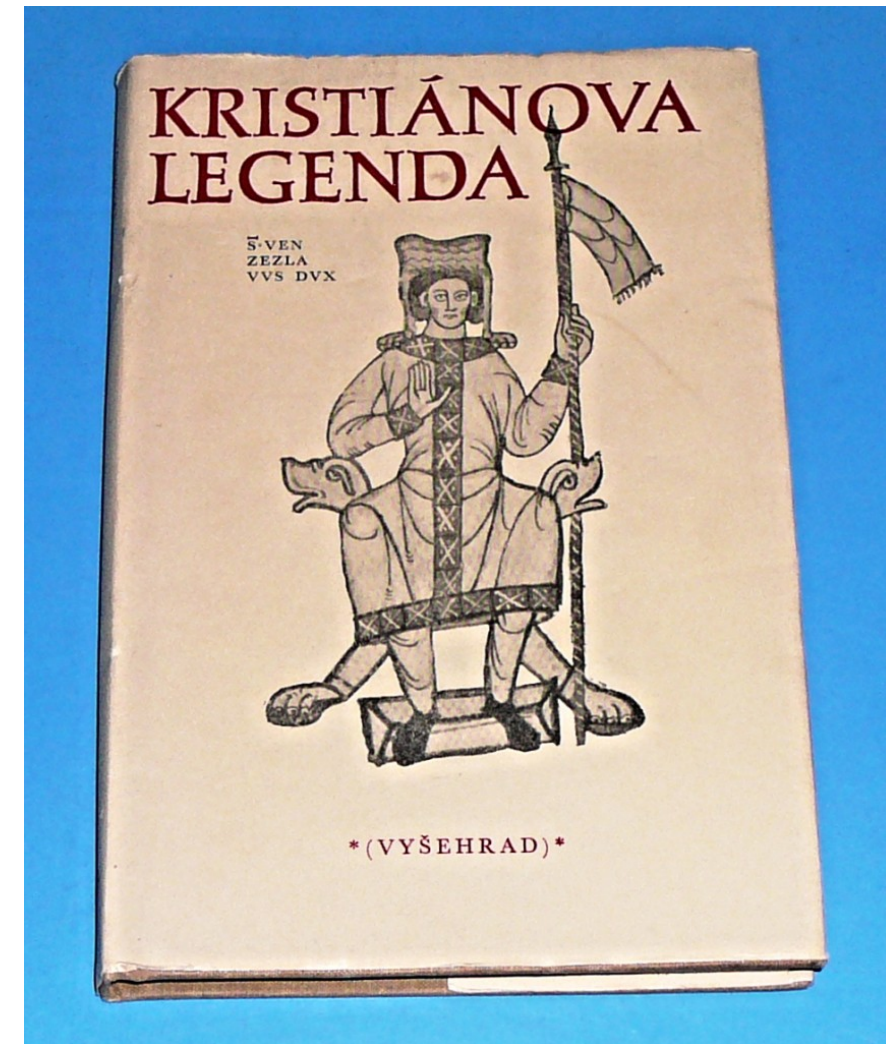
Tzv. Kristiánova legenda

- kladné postavy
- záporné postavy
- obrácení záporných postav
- důvod Ludmiliny a Václavovy vraždy
- role cizinců
- poselství textu
- pro koho byl text určen?

Tzv. Kristiánova legenda

- obsahově **velmi rozsáhlý text**
- parametry letopisu
- hagiografické znaky
- o původu díla se vede **dlouhý spor**
- převládající názor – **konec 10. stol.**
(Josef Pekař, Dušan Třeštík, David Kalhous)
- také názory, že legenda je mladší
(Josef Dobrovský, Václav Novotný, Petr Kubín)
- text popisuje dobu od počátku vlády knížete Bořivoje do třetího roku vlády knížete Boleslava I.

Obsah tzv. Kristiánovy legendy

- misijní činnost svatých Konstantina a Metoděje na Velké Moravě
- Bořivojův křest
- postupná christianizace Čech
- vražda svaté Ludmily
- život svatého Václava
- vražda svatého Václava
- přenesení jeho těla do Prahy a zázraky

Legenda Vavřince z Monte Casina

- **mladší text** - vznikl na přelomu 10. a 11. století v jižní Itálii
- autorem byl montecassinský **benediktin Vavřinec**
- Jaké vidíte podobnosti se starší legendou?
- Čím se oba texty liší?
- Najdete v textu historické nepřesnosti?

Svatá Ludmila

- **první česká světice a mučednice**
- zabita v roce 921 na Tetíně
- důvod vraždy? zahraniční politická orientace země x osobní rodinné spory x víra
- základy kultu položil svatý Václav **přenosem** jejího těla do Prahy
- spíše **lokální kult** v bazilice svatého Jiří
- posiluje až ve 12. století

10 Svätí a jejich kult ve středověku; foto: Libor Zajíc

Svatý Václav

- syn knížete Vratislava a Drahomíry
- primární stručné informace přináší kronika Widukinda z Corvey (2. pol. 10. století)
- **zavražděn svým bratrem Boleslavem**
- motiv? touha po moci x zahraniční politická orientace x víra x osobní spor s bratrem
- všechny další **informace z legend** – rozšířená charakteristika mnicha na trůně
- z těch **čerpá i Kosmas**
- zakladatel chrámů
- spojenec východořímského krále Jindřicha I.

Václav jako patron

- **translace jeho těla** ze Staré Boleslavi do Prahy a uložení ve svatovítské rotundě
- z místa jeho hrobu se později stal biskupský chrám
- **vznik legend** a vytvoření obrazu zbožného knížete – mnicha na trůně
- Václav se stal **hlavním patronem** nejprve Přemyslovců a později také všech Čechů
- později se stal hlavním patronem země
- časté **zasvěcování kostelů**, četná **křestní jména**
- Václav II. nechal syna přísahat na jeho ostatky
- **Karel IV.** vytvořil svatováclavskou korunu a nad jeho hrobem postavil nejposvátnější prostor v zemi

13 Svati a jejich kult ve středověku; foto: Libor Zajíc

14 Svati a jejich kult ve středověku; foto: Libor Zajíc

Svatoludmilské a svatováclavské legendy

- **„Kristiánova legenda“** (*Vita et passio sancti Wenceslai et sancte Ludmile ave eis*, ed. J. Ludvíkovský, 1971.).
- **První staroslověnská legenda** – život svatého Václava (10. století, stručný popis života a smrti sv. Václava, edice FRB I.).
- **Fuit in provincia Boemorum** (*Byl v zemi Čechů*, nejisté stáří, asi první polovina 10. století, základ pro další svatoludmilské legendy, strohý a prostý text, edice FRB I.).
- **Crescente fide Christiana** (*Když vzrůstala víra*, konec 10. stol., vznik asi v Řezně, inspirace z legend o sv. Jimramovi, stručný text o životě a smrti sv. Václava, edice FRB I.).

Svatoludmilské a svatováclavské legendy

- ***Gumpoldova legenda*** – konec 10. stol., autorem mantovský biskup Gumpold, nepřesný text o sv. Václavovi, obecná hagiografie, základ pro Druhou staroslověnskou legendu, edice FRB I.)
- ***Laurentiova legenda*** (vznik na přelomu 10. a 11. století, autorem montecassinský benediktin Vavřinec, pouze sv. Václav, edice FRB I.)
- ***Druhá staroslověnská legenda*** (vznik na přelomu 10. a 11. století v Čechách, překlad a doplnění Gumpoldovy legendy, edice FRB I.)
- Legendy ze 13. století - **Ut annuncietur** (ed. A. Podlaha, 1917) a **Oriente iam sole** (ed. J. Pekař, 1906).
- **Legenda Karla IV.** (ed. A. Blaschka, 1934).

Úkol

- Přečtěte si svatovojtěšskou legendu *Nascitur purpureus flos Boemicis*.
Pokuste se zodpovědět na následující otázky:
 - Jakým byl dle textu Vojtěch biskupem a misionářem?
 - Jaký byl vztah Čechů a knížete Boleslava k Vojtěchovi?
- Jaký byl Vojtěchův vztah k řeholnímu životu a benediktinskému řádu?
 - Co nám text říká o jeho povahových rysech?
 - Lze z textu vyčíst vztah autora a hlavní postavy?

Shrnutí

- v rámci christianizace hledala církev nové světce
 - vzory pro místní obyvatelstvo
- Ludmila a Václav vyhovovali těmto představám
 - brzy po jejich smrti začaly vznikat legendy
- vytvoření postav svatého knížete a jeho zbožné babičky
 - z Václava se stal hlavní patron českých zemí
 - z jeho hrobu se stalo poutní místo